Krašto turtas – išsaugota atmintis

Metų sukaktys

Sukanka 275 metai, kai Vaisgenių kaime, Pabaisko valsčiuje, Ukmergės apskrityje, 1746 m. sausio 1 d. gimė Pranciškus Ksaveras Mykolas Bogušas, Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės visuomenės veikėjas, kultūros tyrėjas, rašęs kalbos klausimais, pedagogas, publicistas. Mirė 1820 m. balandžio 4 d. Varšuvoje.

Sukanka 75 metai, kai Lyduokiuose, Ukmergės rajone, 1946 m. sausio 2 d. gimė Algimantas Feliksas Žiogas, žemės ūkio mokslų daktaras, A. Stulginskio universiteto profesorius.

Sukanka 100 metų, kai Padvarių kaime, Ukmergės rajone, 1921 m. sausio 5 d. gimė Vaclovas Rackevičius, vargonininkas, pedagogas, choro dirigentas. Mirė 1973 m. gegužės 16 d. Kaune.

Sukanka 80 metų, kai Algirdų kaime, Deltuvos seniūnijoje, Ukmergės rajone, 1941 m. sausio 8 d. gimė Juozas Imbrasas, Lietuvos ir Vilniaus miesto politinis, visuomenės veikėjas, buvęs Europos Parlamento narys.

Sukanka 115 metų, kai Šalkavoje, Ukmergės apskrityje, 1906 m. sausio 13 d. gimė Viktoras Bergas, matininkas, gamtosaugininkas, pedagogas. V. Bergas – gamtos apsaugos kultūros pradininkas. Jo dėka 1959 m. Lietuvoje buvo priimtas pirmasis Gamtos apsaugos įstatymas, 1960 m. įkurta Gamtos apsaugos draugija. Mirė 1983 m. birželio 19 d. Vilniuje.

Sukanka 30 metų, kai 1991 m. sausio 13 d., gindamas Lietuvos Respublikos laisvę ir nepriklausomybę, žuvo Virginijus Druskis (gimė 1969 m. vasario 1 d. Ukmergėje).

Sukanka 60 metų, kai Melnytėlės kaime, Deltuvos seniūnijoje, Ukmergės rajone, 1961 m. sausio 15 d. gimė Algimantas Astrauskas, inžinierius protezuotojas (UAB „Pirmas žingsnis“), Ortopedijos amato muziejaus, VšĮ „Pagrindinis ortopedijos servisas“ savininkas ir direktorius, asociacijos „Šviesuva“ prezidentas. Su bendraautoriais parašė ir išleido knygą „Ortopedijos amato raida Lietuvoje. Apybraižos ir atsiminimai“ (2012 m.). Nuo 2006 m. – Deltuvos krašto šviesuolis.

Sukanka 25 metai, kai 1996 m. sausio 27 d., nužudytas Ukmergės Švč. Trejybės bažnyčios kunigas klebonas Vaclovas Ramanauskas. Į Ukmergę atvyko 1991 metais, tuomet, kai Švč. Trejybės bažnyčia jau buvo grąžinta tikintiesiems.

Sukanka 90 metų, kai Karališkių kaime, Želvos seniūnijoje, Ukmergės rajone, 1931 m. sausio 28 d. gimė Vanda Kinderytė-Budrienė, pedagogė, Lietuvos nepriklausomųjų rašytojų sąjungos narė, keliolikos knygų autorė. Mirė 2009 m. Vilniuje.

Ukmergės Vlado Šlaito viešosios bibliotekos inf.

SPAUDOS, RADIJO IR TELEVIZIJOS RĖMIMO FONDAS

Partizanų atminimo įamžinimui – kūrybinių idėjų konkursas

Renovuotos aikštės akcentas – paminklinis akmuo partizanams.

Gedimino Nemunaičio nuotr.

Geriausiai įvertintas kauniečio Gintario Juozo Česiūno darbas „Kirvakotis“.

Dainiaus Vyto nuotr.

Vilma NEMUNAITIENĖ

Metams besibaigiant įvyko skulptūrinio meninio akcento Lietuvos partizanų atminimo įamžinimui Ukmergėje, Klaipėdos ir Vasario 16-osios gatvių sankryžoje esančiame skvere, sukūrimo idėjų konkursas.

Ukmergės rajono savivaldybės Kultūros ir turizmo skyriaus vyriausiasis specialistas Julius Zareckas informavo, kad konkurse dalyvavo penki kūrėjai, pateikę 9 projektus. Vienas iš autorių pateikė du, vienas – keturis, kiti – po vieną kūrinį, dalyvavusį konkurse.

Iš devynių pateiktų projektų geriausiai įvertintas kauniečio Gintario Juozo Česiūno darbas „Kirvakotis“. Jame vaizduojamas vėliavos motyvas su įkomponuotu Vyčiu.

Nugalėtojui – 500 eurų premija. Kitiems šio konkurso dalyviams – paskatinamosios 180 eurų dydžio premijos.

Konkursui pateiktus darbus ir jų vizualizacijas vertino Ukmergės miesto viešųjų erdvių vizualinės estetikos formavimo ir tobulinimo klausimus sprendžianti darbo grupė ir Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos Ukmergės skyriaus deleguoti atstovai: E. Darulis, A. Gražys, A. Kalesnikienė, G. Karvelis, A. Kulikauskas, V. Leščius, V. Mikalajūnas, A. Sakalauskas, S. Sakalis, S. Vitaitė, J. Zareckas ir B. Žilėnienė.

Susumavus vertintojų surašytus balus kiekvienam iš pateiktų projektų, rezultatai buvo tokie: projektas „Kirvakotis“ – 819 balų, projektas „V55T07K170“ (raudona keturkampė stela, autorius – Vytautas Tallat-Kelpša iš Panevėžio) – 809 balai, projektas „Partizanas“ (lyg ir Nukryžiuotojo, lyg ir paukščio motyvas viršuje, autorius – Vaidas Ramoška iš Želvos) – 804 balai, projektas „Granitinis“ (angelo su kalaviju motyvas, autorius – G. J. Česiūnas) – 695 balai, projektas „Mokas“ (per uolas besiveržianti moters figūra, autorius – Viktoras Žentelis iš Veprių) – 615 balų, projektas „Tau ta laisvė“ (vertikali kompozicija su dvigubu kryžiumi viršuje ir keturiais „kubais“ aplinkui, autorius – Adomas Skiezgielas iš Klaipėdos) – 602 balai, projektas „Koplytstulpis“ (koplytstulpio formos vertikali kompozicija, autorius – A. Skiezgielas) – 502 balai, projektai „Paminklas“ ir „Kovų kelias“ (gulintys dvigubi kryžiai, autorius – A. Skiezgielas) – po 467 balus.

Nukelta į 8 p.

„Krašto turtas – išsaugota atmintis“

„Ukmergės žinių“ skaitytojams, besidomintiems krašto praeitimi, šiemet pristatome mūsų parengtą projektą „Krašto turtas – išsaugota atmintis“.

Šį projektą finansuoja Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas (SRTRF). Jam skirtas 11 500 eurų finansavimas.

Parengti projektą „Krašto turtas – išsaugota atmintis“ paskatino Ukmergės rajone daugiau kaip 25-erius metus kuriamas Didžiosios kovos apygardos partizanų parkas.

Kasmet čia pastatomas vis naujas atminimo paminklas ar kryžius, įprasminantis mūsų tautos pasipriešinimo sovietinei priespaudai asmenybes ar įvykius. Šio parko įkūrėjas a. a. Alfonsas Svarinskas puoselėjo mintį parke pastatyti po atminimo ženklą visiems žymiems partizanų vadams ir su sovietų režimu kovojusiems dvasininkams.

Stengsimės surinkti, susisteminti ir profesionaliai pateikti informaciją, kuri padėtų skaitytojams išsamiau pažinti lietuvių tautos ir Ukmergės krašto istoriją.

Seimas 2021-uosius paskelbė partizano Juozo Lukšos-Daumanto, kardinolo Vincento Sladkevičiaus metais. Jų garbei parke stovi atminimo akmenys. Gilinsimės į šių asmenybių veiklą. Ypatingą dėmesį skirsime V. Sladkevičiaus asmenybei, kuris gyveno ir tarnystę ėjo ir Ukmergės krašte.

Kiekvieną ketvirtį skaitytojus supažindinsime su vis kitais Didžiosios kovos apygardos partizanų parko Lietuvos laisvės kovų atminimo paminklų objektais ir pasakosime jų istorijas.

Plačiai rašysime ir apie Ukmergės šaulių sąjungos narius, be kurių neapsieina nė viena naujo objekto parke atsiradimo šventė.

Pateiksime skaitytojams ir daugiau straipsnių mūsų krašto istorijos temomis.

SRTRF taryba skelbia, kad iš viso 2021 metų kultūriniams, visuomenės informavimo saugumo, medijų raštingumo ugdymo ir šviečiamiesiems projektams skirta 2 577 950 eurų. Jie paskirstyti atitinkamoms programoms Vyriausybės patvirtintuose Fondo nuostatuose numatytomis proporcijomis.

Periodiniams kultūros ir meno leidiniams skirta 654 098 Eur, nacionalinei periodinei spaudai – 252 527 Eur, regioninei periodinei spaudai – 643 545 Eur.

Projektams, transliuojamiems nacionalinėse radijo stotyse ir televizijose, skirta 404 500 Eur, regioninėse radijo stotyse ir televizijose – 206 180 Eur. Interneto žiniasklaidos projektai paremti 417 100 Eur.

Nukelta į 8 p.

Sausio 13-osios įvykiai – nuotraukose ir prisiminimuose

1991 metų sausio 13-osios naktį. Šiuo metu sunkios ligos patale gulintis V. Laniauskas priekyje dešinėje.

Šiemet minime atkurtos Lietuvos nepriklausomybės gynimo 30-metį.

Prieš tris dešimtmečius, 1991-aisiais, Sovietų Sąjungos ginkluotosios pajėgos kartu su Vidaus reikalų ministerijos vidaus kariuomene bei KGB bandė įvykdyti valstybės perversmą.

1991-ųjų sausio 13-osios naktį beginkliai Lietuvos žmonės oriai atlaikė sovietų karių puolimą.

Po vidurnakčio sovietų šarvuočiai privažiavo prie žmonių saugomos Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos prieigų.

Netrukus paaiškėjo, kad šarvuočiai ir tankai apsupo Vilniaus televizijos bokštą bei Lietuvos radijo ir televizijos komiteto pastatą.

Ginkluoti desantininkai puolė televizijos bokštą apjuosusius žmones. Jiems padėjo tankai ir šarvuočiai, važiavę tiesiai į beginklių žmonių būrį. Daugybė žmonių, nepaisydami grėsmės savo gyvybei, puolė gelbėti sužeistųjų. Apie 1 000 žmonių patyrė įvairaus sunkumo traumas, šautines žaizdas, pjautinius sužeidimus, sumušimus, kaulų lūžius, neteko klausos.

Nors sovietų kariams pavyko užimti televizijos bokštą ir Lietuvos radijo ir televizijos pastatą, jie neišdrįso pulti tūkstančių žmonių saugomos Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos.

Tą naktį Vilniuje nuo šautinių žaizdų arba po tankų vikšrais žuvo 14 Nepriklausomybės gynėjų.

Šiemet, minint Sausio 13-osios jubiliejų, dėl pandemijos ir paskelbtos ekstremalios situacijos renginiai, skirti Laisvės gynėjų dienai, negalės vykti įprastai.

Tačiau tradiciškai vyks pilietinė akcija „Atmintis gyva, nes liudija“. Ukmergiškių prašoma aktyviai

prisidėti prie jos ir savo namuose uždegti žvakutes, prisimenant žuvusius Laisvės gynėjus ir parodant solidarumą su medikais ir visais, kurie šiuo metu gelbsti mūsų gyvybes.

***

1991-ųjų sausio įvykiai skaudžiai įsirėžė daugelio atmintin – liko užfiksuoti nuotraukose ir prisiminimuose. Vienas iš tų įvykių dalyvių – 86-erių metų ukmergiškis Vladislavas Laniauskas.

Sausio 13-ąją jis buvo minioje tarp tūkstančių laisvės gynėjų.

Jo sūnus Pašilės Šv. Barboros bažnyčios klebonas Rimantas Laniauskas prisimena, kad pats anuomet tarp bokšto gynėjų nebuvęs – tuo metu mokėsi Kauno kunigų seminarijos 4-ame kurse. O seminaristai tada privalėjo laikytis labai griežtos disciplinos – jokių savaitgalių namuose. Pas tėvus, gyvenančius Vilniuje, R. Laniauskas grįždavo tik per atostogas.

Prisimena, kad įtampai Vilniuje augant, sausio 13-osios išvakarėse seminarijos vadovai nutarė būsimiems dvasininkams padaryti išimtį – paleisti visus namo.

Grįžęs namo pakeleivinga mašina, rado tėvą pakilios nuotaikos, besiskutantį, besirengiantį išeiti ginti televizijos bokšto. Tuomet žmonės iš visos Lietuvos plūdo į sostinę ginti iškovotos laisvės.

Kunigas R. Laniauskas sako dienos metu buvęs minioje. Tačiau nakties nelaukęs. Grįžo pas Antakalnio gatvėje namuose nerimaujančią mamą. Su ja kartu laukė grįžtančio tėvo. Tačiau jis nesirodė nei naktį, nei paryčiui. Įtampa buvusi begalinė – mama meldėsi, jis pats bandė guosti. Jokio ryšio, jokios žinios.

Prisimena, kad tėvas grįžo sukrėstas, išbalęs ir pavargęs apie 10 val. ryto. Tik vėliau papasakojo apie patirtus išgyvenimus.

Parengė Vilma Nemunaitienė

SPAUDOS, RADIJO IR TELEVIZIJOS RĖMIMO FONDAS

Partizanų atminimo įamžinimui – kūrybinių idėjų konkursas

Konkursui pateikti kūrėjų darbai.

Atkelta iš 7 p.

J. Zareckas pasakojo, kad buvo vertinta Lietuvos partizanų įamžinimo idėja ir tai, kaip kūrinys įsikomponuos esamoje erdvėje. Sulaukta labai įdomių darbų. Pirmųjų trijų vietų laimėtojus skiria vos keli balai.

Iš viso šiam konkursui, kurį organizavo Kultūros ir turizmo skyrius, buvo skirtas 1 000 eurų finansavimas, tad lėšos skirtos kūrėjams.

Nors idėjų konkursas įvyko ir darbas, geriausiai tinkantis minėtai erdvei, atrinktas, artimiausiu metu renovuotame skvere jis nebus pastatytas, nes aikštė yra rekonstruota ES lėšomis ir pagal įsipareigojimus jos rekonstrukcija penkerius ateinančius metus negalima.

Nežinia, ar kas nors bus pakeista ir ateityje. Nors J. Zareckas mano, kad pokyčių galėtų būti – naujas modernus paminklas tikrai derėtų skvere, o dabar čia stovintis paminklas labiau tiktų monsinjoro A. Svarinsko įkurtame Didžiosios kovos apygardos partizanų parke.

⁂

Paminklinis akmuo Vasario 16-osios ir Klaipėdos g. skvere politinių kalinių ir tremtinių iniciatyva buvo atidengtas 1994 m. rugsėjo mėn.

⁂

Šioje vietoje pokariu, rezistencinių kovų ir pasipriešinimo metais, išniekinti partizanų palaikai. 1944–1948 m. buvusioje turgaus aikštėje buvo atvežami ir guldomi išniekinti Ukmergės apylinkėse žuvusių Didžiosios Kovos ir Vyčio apygardų partizanų kūnai, tikintis, kad juos pažins artimieji.

SPAUDOS, RADIJO IR TELEVIZIJOS RĖMIMO FONDAS

„Krašto turtas – išsaugota atmintis“

Atkelta iš 7 p.

Iš viso šešiose programų grupėse paramą gavo 305 projektai.

Pasak SRTRF tarybos pirmininkės Vaivos Žukienės, pastebimai auga interneto projektų skaičius, tačiau regioninės spaudos – mažėja. Tikėtina, kad tai susiję su bendra regioninės spaudos leidinių nykimo tendencija: dalis jų yra priversti stabdyti leidybą dėl ekonominių priežasčių.

Nemaža dalis projektų vykdytojų jau ne pirmus metus gauna paramą savo idėjoms. „Kultūros, šviečiamosiose paraiškose pastebime stabilumą, projektus teikia vis tie patys leidėjai. Manau, tai yra gerai – taip užtikrinama tąsa“, – kalba V. Žukienė.

Vis dėlto, kaip ir kasmet, dalis paraiškų liko be valstybės finansavimo. Fondo tarybos pirmininkė teigia, kad neretai taip nutinka ne tik dėl projektų kokybės, bet ir dėl iš biudžeto gaunamo finansavimo bei griežtų gairių, kokia ta biudžeto dalis gali atitekti vienai ar kitai programai.

„Dėl įvairių perturbacijų jau dešimtmetį nekeičiama Fondo projektams skiriama suma, o naujų remtinų temų tik daugėja – atsiranda, pavyzdžiui, medijų raštingumo ugdymas ir švietimas. Net jei darytume prielaidą, kad pareiškėjų ir projektų skaičius išlieka stabilus, keičiasi aplinka ir sąlygos, didėja kaštai, dar prisideda infliacija. Tad nedidėjanti suma šiuo atveju reiškia mažėjimą“, – apie probleminius aspektus kalba V. Žukienė.

Skelbiama, kad šiemet iš viso sulaukta 416 paraiškų. Visa projektams įgyvendinti reikalinga suma siekė 9,34 mln. eurų, iš Fondo prašyta 6,45 mln. eurų paramos.

Konkurso dalyvių pateiktus ir administracinius reikalavimus atitinkančius projektus pirmiausia vertino Fondo ekspertų grupė. Atsižvelgdama į jų išvadas, sprendimus dėl remtinų projektų ir konkretiems projektams skiriamos paramos dydžio priėmė Fondo taryba.

UŽ inf.

SPAUDOS, RADIJO IR TELEVIZIJOS RĖMIMO FONDAS